

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОСТУП УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН

Токар Петро Васильович

кандидат соціологічних наук,

директор ННІ євроінтеграційних досліджень,

доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій,

експерт проєкту В-4 «Інклюзивна ЦСЄ:

виклики та інтеграція біженців в Україні»

Серед багатьох існуючих викликів для України є і ситуація щодо результатів євроінтеграційного поступу України в період війни та повоєнного відновлення. У червні 2024 року Євросоюз офіційно дав старт переговорам про вступ з Україною і Молдовою, а у доповіді Єврокомісії щодо розширення восени 2024 року заявили про готовність відкрити перші переговорні кластери з Україною наступного року.

Цікаво, що переговори про вступ до ЄС відбуватимуться за новою моделлю. Угода містить 35 розділів, що об'єднані у шість переговорних кластерів. По кожному буде створено робочу делегацію від України. Доки не буде закрито попередній, переговори за наступним розділом не відкривають. Як вважає президент Української асоціації зовнішньої політики Володимир Хандогій, найбільш реалістичним терміном вступу України до ЄС є 2030 рік. Імовірно, Україна вступатиме в уже оновлений ЄС, **«де, можливо не буде у країн права вето, буде прийматися рішення більшістю голосів, і, можливо, ЄС буде мати вже об'єднану оборонну політику і так далі»**.

Дозвольте коротко зупинитись на питаннях стану євроінтеграційного поступу України. Відомо, що процес вступу до ЄС складається з двох частин.

«Перша частина – це відповідати Копенгагенським критеріям, тобто на рівні ЄС, щоб наша система була сумісною з ЄС і так далі, це одне, це великі реформи про які ми говорили. **Другий момент – це переговори з окремими країнами,** і вони будуть не менш важкими, а можливо навіть і більш важкими», – розповів політолог.

Про перспективи вступу України до ЄС розповів виконавчий директор Центру прикладних політичних досліджень «Пента» Олександр Леонов в інтерв'ю OBOZ.UA. За його словами, **початок переговорів є певним рубіконом, який наша країна вже перейшла.**

Він назвав **термін, до якого Україна може вступити до ЄС, за словами політолога, це станеться до 2030 року.** «Говорять про останню хвилю розширення ЄС, не більше не менше, це десь у 2030 році, куди увійдуть Україна, Молдова і Західні Балкани. Якраз дуже важливо, що

Україна потрапляє в цей перелік», – зазначив експерт. **На цьому етапі для України головне – демонструвати позитивну динаміку.**

Слід відзначити, що в останньому звіті про розширення, який Єврокомісія затвердила 30 жовтня, *Україна визнана такою, що має дуже добрий результат, набагато кращий, ніж у деяких інших держав, які готуються до членства вже багато років.* На підставі результатів роботи України по виконанню Копенгагенських критеріїв, колишній президент Єврокомісії Жан-Клод Юнкер висунув ідею «**часткового членства**» у ЄС для України, **при якому країна братиме участь у частині внутрішніх процесів Євросоюзу, але не матиме права голосу.**

В той же час Європейська правда 25 лютого ц.р. привернула увагу не лише до успіхів на шляху євроінтеграції, а і до існуючих проблем. Проаналізовані зміни у статті у шести важливих для економіки сферах: транспорт, підприємництво та промислова політика, соціальна політика та зайнятість, цифрова трансформація, вільний рух товарів та митна сфера, верховенство права.

Експерти проєкту оцінюють події за шкалою від -3 (найбільш негативний вплив певної події на вступ України до ЄС) до +3 (найбільш позитивний). Нуль – нейтральний вплив.

У 2024 році загальний показник UAEUmeter досяг максимуму в березні (1,21 бала) та перевищував 1 бал ще чотири рази: у травні-червні та вересні-жовтні. Це були найбільш сприятливі для євроінтеграційних змін періоди. Саме в червні стартували офіційні перемовини з ЄС, а в жовтні Єврокомісія презентувала звіт із позитивною оцінкою прогресу України та рекомендацією відкрити **переговорні кластери** якомога раніше у 2025 році.

Відзначимо, що найкраща динаміка – у цифровій трансформації, в середньому по 1,34 бала, а значення понад 1 бал фіксувалося дев'ять разів протягом року. Мінімальний рівень був у грудні (0,74), а максимальний (1,81) – у березні. Зміни в галузі часто мали практичне застосування, зокрема продовження розбудови 4G-мережі в Україні, запуск пілотного проєкту 5G та поглиблення роумінгу з Євросоюзом.

Покращення стосувалося і сфери вільного переміщення товарів та митниці, в якій оцінка вісім разів не опускалась нижче 1 бала, а середнє значення становило 1,2. Мінімальне значення становило 0,64 в червні, а максимальне – 1,59 у квітні. Частково заходи в цій сфері були ідентичні подіям у транспортній галузі, але були й свої важливі зміни, наприклад цифровізація митниці. **Важливою подією року стало продовження безмитного режиму торгівлі ЄС з Україною на рік – до червня 2025-го (1,68).**

Мінекономіки адаптувало правила реєстрації торговельних марок до вимог ЄС (2,26), а з серпня українські виробники вперше отримали право реєструвати продукти, які мають унікальні якості завдяки

своєму географічному походженню з конкретних регіонів України (2,02). Також на позитивну оцінку вплинуло запровадження у квітні Фази 5 режиму спільного транзиту (NCTS).

Пріоритетів на майбутнє заявлено багато. Україна обіцяє оновити експортну стратегію в умовах війни та на період післявоєнного відновлення, запровадити спільний з ЄС контроль у пунктах пропуску і гармонізувати технічні регламенти з європейськими стандартами. Серед важливих напрямків в 2025 році можуть стати залізничний і авіаційний транспорт. Основні «баталії» очікуються навколо законопроектів, які запровадять європейську модель ринку залізничних перевезень (1,99) та розділять «Укрзалізницю» на окремі компанії вантажних, пасажирських перевезень і обслуговування інфраструктури (1,78).

Другий сегмент ринку – ще більш дискусійний. Дорожня карта перспектив відкриття повітряного простору України в умовах воєнного стану була оцінена експертами лише в 0,76 бала. Експерти негативно сприйняли запропоноване у серпні підвищення податків (-0,78) та ухвалені у листопаді податкові зміни (-0,75), а також скасування у січні мораторію на проведення податкових перевірок (-0,12). Ці заходи не сприяли євроінтеграції України. Низьку оцінку – 0,74 бала – в середньому отримувала протягом року і соціальна політика та зайнятість. У цій сфері місячний показник лише двічі перевищував один бал – в березні (1,01) і травні (1,37), коли він був найвищим за рік.

Законодавчі ініціативи та ухвалені зміни у сфері соціального захисту часто отримували низьку оцінку, зокрема закон про ліквідацію МСЕК та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи (0,26) чи законопроект про соціальний захист дітей, які опинились без батьківського піклування та здобувають освіту (0,18). Низькі оцінки щомісяця експерти виставляли і при відповіді на питання, наскільки вони задоволені швидкістю змін у цій сфері.

Поряд з іншими стримуючими факторами виконання Україною умов відповідності Копенгагенським критеріям, значною проблемою залишається стан реалізації умов переговорів з окремими країнами. Зокрема, щоб отримати зелене світло, Україні довелося «узаконити» **11 вимог, висунутих Угорщиною** до нашого законодавства. Ольга Стефанішина оголосила, що **Київ має намір «вирішити» блок із 11 проблемних питань**, які Угорщина передала Україні **на зустрічі Сійятро**. Не секрет, що політична позиція Словаччини також стає стримуючим фактором євроінтеграційному поступу України.

Тягарем для успішної євроінтеграції стала агресія РФ, яка призвела до надзвичайної гуманітарної кризи в Україні. За різними оцінками, війна спричинила як внутрішнє (до 7 млн. чол.), так і зовнішнє (від 6 до 7,5 млн. чол.) переміщення населення України. **Відомо, що людський капітал**

України безцінний, як для економіки, Збройних Сил України, так і для повосенного відновлення.

Дані щодо біженців: за даними газети «БІЗНЕС.ЦЕНЗОР» станом на 30 червня 2024 р. статус тимчасового захисту в ЄС отримали близько 4,32 мільйона громадян, які виїхали з України після початку повномасштабної російської агресії. Близько 60% усіх українських біженців зареєстровано у трьох європейських країнах, як свідчать дані Євростату. Зокрема, найбільшу кількість біженців з України, які оформили статус тимчасового захисту, зареєстрували у Німеччині (1,36 млн осіб; 31,2% від загальної кількості у ЄС), Польщі (966,78 тис.; 22,4%) та Чехії (360,78 тис.; 8,4%).

У червні 2024 р. кількість біженців з України з тимчасовим захистом найбільше зросла у Німеччині (на 15,01 тис.; +1,1%), Польщі (на 12,52 тис.; +1,3%) та Чехії (на 4,37 тис.; 1,2%). Водночас кількість осіб з таким статусом зменшилася лише у двох країнах ЄС: Естонії (на 1,25 тис.; -3,7%) та Франції (на 80 осіб; -0,1%). Порівняно з чисельністю населення кожної країни ЄС найвище співвідношення тих, хто отримав тимчасовий захист, на тисячу осіб спостерігалось в Чехії (33,1), Литві (27,2) і Польщі (26,4), тоді як відповідний показник у середньому по ЄС становив 9,6 на тис. осіб. Станом на 30 червня цього ж року громадяни України становили понад 98% тих, хто отримав тимчасовий захист у країнах Євросоюзу. Серед біженців було 39% жінок працездатного віку (18–59 років); 38% дітей до 18 років, 14% осіб, старших 60 років; 10 % – чоловіків. 51% біженців мають вищу і 28% – спеціальну освіту.

Зазначена проблематика належить до кола наукових інтересів співробітників НН Інституту євроінтеграційних досліджень УжНУ, а саме дослідження:

- стану реалізації євроінтеграційних пріоритетів реалізації Угоди про асоціацію з ЄС в контексті трансформації Євросоюзу та глобальних викликів сучасності;

- актуальних проблем зовнішньої політики України в умовах Російської агресії;

- європейських стратегій розвитку шляхом реалізації міжнародного грантового проєкту «Транскарпатський центр Жана Моне з дослідження європейських стратегій розвитку» (термін реалізації – 15.10.2020-14.10.2023 рр.) та його подальшого розвитку;

- **узагальнення** геополітичних аспектів інтегрування вищої освіти України в європейський освітній і науковий простір та аналіз їх інноваційного виміру;

- **проведення професійної експертизи** наукових досліджень з метою підвищення ефективності вивчення та застосування європейських стратегій розвитку та інтегрування вищої школи України в європейський простір вищої освіти;

- **науково-організаційна підтримка** з питань формування та реалізації пріоритетних інноваційних проєктів;
- **інформаційний супровід** результатів досліджень шляхом взаємодії із засобами масової інформації, інститутами громадянського суспільства, органами державного управління та місцевого самоврядування в області;
- **організаційна робота та інформаційний супровід** діяльності ГО «Міжнародна асоціація випускників Ужгородського національного університету»;
- **випуск періодичних наукових видань:**
 - ✓ фахового збірника наукових праць «Геополітика України: історія і сучасність» за спеціальностями 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та 292 «Міжнародні економічні відносини», йому присвоєно категорію «Б».